

„Egy percet se vesztegethettek”

TÍMÁR ÉVA

Kislányával

Tímár Éva. Idestova harmincnyolc éve van a pályán. Alig tizenhat éves, amikor elkezdte. Tele van energiával, jókedvvel. Az Egervári Esték alkalmából beszélgetünk. Nagy András *Báthory Erzsébet* c. darabjának női főszerepét játssza, Gáspár Tiborral, Csiszár Imre rendezésében. Az előadáson nem kíméli hangját, magát sem. Elég hűvös van, a kastély udvarán a kisszámú közönség fázósan takarózik, tekeri magára a plédet, akinek van. A színésznő az időjárással mit sem törődve, mezítláb, olykor csak egy hálóingben egy teljes órán át játszik nekünk a színpadon. Valóban játszik. Báthory Erzsébetként, akit saját várában fogságban tartanak, élvezettel beszél „mellé” vallatójának. Eljátssza egész múltját, amit abból lényegesnek tart és érez, de sohasem a kérdésre válaszol, levegőnek tartja partnerét, csak néha felel az adott kérdésre, s ilyenkor meghökken a néző, mi is az, amit lát, most történik-e a cselekmény, vagy csak visszaemlékezik a szereplő?... Furcsa darab ez. Igazából semmire nem derül fény azon kívül, hogy Báthory Erzsébet élete tele volt bűnökkel, bűnös vágyakkal, titokzatossággal, a bűnöktől való szabadulásvágygal, méltóságához, vélt igazához mégis körömszakadtáig, ha kell haláláig való ragaszkodással. Olyan személynek mutatja be Erzsébetet ez a darab és Tímár Éva, mint aki a bűnt is egészen sajátjágosan értelmezi. Valójában bűntudatának foglya, amiből szabadulást egy vágyálom beteljesülése során remél találni, ami - természetesen - késik. Vagy meg sem érkezik. Gáspár Tiborral mindketten szenvedéllyel, hittel viaskodnak egymással, múlttal, történelemmel, önmagukkal is, feloldódást, megoldást nem találva. A darab úgy végződik, ahogy el kezdődött: a halálos ítélet kimondva, menekülési lehetőség nincs. Nyomasztó darab.

Az első kérdés, ami megfogalmazódott bennem: vajon mitől fél a leginkább ez a színésznő?

- Siklóson születtem, egy Baranya megyei községben, Pécs mellett. Csak a gyermekkorom töltöttem ott. Hogy milyen volt? Azt hiszem, a mi generációnk problémája ez, amit soha nem fogok tudni kitörölni magamból: a félelmet. Gyermekkoromban bizony sokáig becsomagolva vártuk az éjszakai csengetést: mikor telepítenek ki bennünket... Apámnak nagykereskedése volt, egyáltalán nem lehetett tudni, mi lesz. Azóta is, ha éjjel csöngetnek, az infarktus határán vagyok. Nekem például stresszt jelent a határon is átlépni. Tizenhat éves voltam, amikor apám meghalt, hármunkat anyám nevelt. Zseniális szervező volt, mindent el tudott intézni, pénzt tudott szerezni, mindhármunkat taníttatott, öcsém, húgom ügyvédek. Soha nem voltunk igazán szegények. Sportoltam, műkorcsolyáztam, fiatalon utaztam már a környező országokba, versenyeken vettem részt, sikereim voltak. Az első férjem vízilabdázó volt, Kárpáti György, az ötvenes évek végén nem akármilyen jelentett egy háromszoros olimpiai bajnok társaságába kerülni, és már tizenhat évesen fölvettem a főiskolára, mindjárt színházhoz kerültem... Mégis, ennek ellenére ezek a mély, belém ivódott félelmek végig elkísérnek, Azt hiszem azért is szeretem annyira a színházat. Felszabadít. A színpadon rend van, egy kicsi rend a világban. Tudom, mi történik, nincs váratlan helyzet. Kiszakít ebből a félelmekkel teli világból. Abban a pár órában átláthatóvá teszi az életnek azt a részét. Persze, előadások előtt örületesen félek. Mindig azt reméltem, hogy ez idővel elmúlik, de inkább növekszik. Major Tamást láttam ilyen borzalmasan félni hetvenvalahány évesen Miskolcon, amikor a *Lear-t* játszotta. Az volt az érzésem - partnere voltam Gonerilként -, hogy élve nem bírja ki az előadást... Akkor jöttem rá, hogy minél nagyobb a felelősség, szerep, kor, annál nagyobb a félelem is.

Miközben erről beszél, szinte kuncog a gyönyörűségtől.

- De aztán elmúlik, s utána nagyon jó játszani. Szeretem azt, amit csinállok. Néha furcsa kettősséget élek át a színpadon. Miközben én békes nyugalomban vagyok, hallom, látom, érzem magam, amint ordítok, sírok, mindenféle dolgokat csinállok... Szerintem ilyenkor a legjobb az alakítás, ezek a legszerencsésebb pillanatok. Ez egy olyan plusz, ami kívülről jön. Az a „csillagzat” pont úgy áll össze ilyenkor,

Egy csepp méz • Vasvári Emesével

ahogy kell. Persze az alapja az, hogy bődületesen sokat készülök rá, enélkül össze se jöhetne.

A Budapesti Kamaraszínháznál játszik egy új szerepet, és Szegeden kettőt az évad második felében.

- Nagyon szeretek vidéken játszani, pályám nagy részét ott is töltöttem: Debrecen, Kaposvár, Pécs, Szolnok, Miskolc, a Nemzetinél kétszer voltam, csak az utolsó nyolc évet töltöttem Pesten. Van egy tizennyolc éves lányom, akit kisebb korában hurcolhattam magammal, de ahogy nagyobb iskolás lett nem akartam más és más iskolába íratatni. Fontosabb volt, hogy leérettségizzen, bejusson egyetemre. Most már egyetemista, nyugodtabban ígérkezhetek vidékre.

- Az „Egervári Esték”-et hogy „találtátok” meg?

- Ezt a darabot már játszottuk korábban Dunaújvárosban. Most a millicentenáriumi ünnepek alkalmával egy esztergomi kollegám kérdezte, nincs-e valami történelmi témájú darabom. Akkor jutott eszembe ez, felújítottuk, és Merő Béla segített „eladni”. Tulajdonképpen ő találta meg nekünk Egervárt, ezután jött Gyula, Kőszeg, így tudtunk tíz előadást játszani belőle a nyáron.

- Igazán nagy zökkenők voltak-e a pályádon?

- Voltak. Ami minden színész számára nehéz, ez az utolsó nyolc-tíz év nekem is az volt. És ez ráadásul egybeesik a színházak mostani nehéz helyzetével. Volt egy időszak, amikor kevesebbet játszottam, vagy kis és rossz szerepeket, volt, amikor munkanélküli voltam. De amikor nagy bajban vagyok, amikor egy színház nem ad szerepet, abban a pillanatban keresni kezdem a lehetőséget, ahol csinálhatok valamit. Két évig nem volt szerződése. Akkor megkerestem az akkor alakult Merlin színház igazgatóját, Jordán Tamást, itt van egy darab, meg akarjuk csinálni. Neki nem volt pénze, én szereztem a banktól 300.000 Ft-ot, megkerestem a rendezőt, a kollegákat, akik mind szívesen jöttek és csinálták. Nagyon kevés pénzt kaptunk érte, de szívesen játszottuk: Delaney-nek az Egy csepp méz c. darabja volt ez. Szép sikere volt.

- Te egy bátor asszony vagy.

Bruckner • Angliai Erzsébet

Moliere: Tartuffe Blaskó Péterrel

- Csak nehezen tudok meglenni rossz helyzetben. Ezen a pályán az emberek szeretnek és szívesen dolgoznak. Nem a pénz a döntő. Ez a tapasztalatom. Igaz, hogy a nagy pénzes dolgokból ki is maradok - nevet.

Szeretsz interjút adni?

- Nem nagyon, mert nem tudok beszélni. Azt hiszem ez is egyik oka annak, hogy színésznő vagyok. Könnyebben ki tudom fejezni magam színpadon. Strehler-nek van egy könyve a színházról, és abban fedeztem fel egy gyönyörű kis részt, ahol Jouvet-t idézi, aki azt mondja, milyen érdekes, hogy a színész, aki szóra van teremtve, ez a mestersége, milyen nehezen tud beszélni, amikor magáról van szó, főleg, amikor a szerepeiről. Én is. Sokszor a dadogás szintjére süllyedek. 90-ben az SZDSZ képviselőjelöltje voltam Miskolcon, és beszélnem kellett különböző gyűléseken, a saját szavaimmal. Ez nagy feladat volt. Leírtam, megtanultam, és úgy adtam elő, mintha ott találtam volna ki. Ezt minden további nélkül meg tudtam csinálni, de szabadon beszélni ma is nehezen tudok.

- Politikai pályára léptél?

- Szimpatizáltam ezzel a párttal, ott éltem tíz évet Miskolcon. De azért pályát nem akartam módosítani. Akkor se, most se vagyok egy pártnak se a tagja.

- Mi jelenti számodra az életet? Mi a legfontosabb, amit nem adnál semmiért?

- Nagyon sokáig a színház töltötte ki az életemet. Most már a családom, a testvéreim, gyerekeik, a saját gyerekeim, őket tartom a legfontosabbnak. Most is fontos a színház, de ha felvételre készül valamelyik, és segíthetek neki - magyarból mindig jó voltam -, akkor ezt sokkal fontosabbnak érzem. Mással is foglalkozom. Beszéllek valamennyire franciául, és mikor kevesebb dolgom volt a színháznál, beiratkoztam egy nyelvtanfolyamra. Most vettem egy számológépet, és beiratkoztam egy számológéptanfolyamra. Régebben megveszekedtem csak a színházzal foglalkoztam. Most már nem így gondolom. A lányomat is sikerült egyelőre lebeszélnem arról, hogy kizárólagosan a színi pályát válassza. Most nagyon nehéz helyzetben van a művészet, a színház is, bár én hiszem, hogy ez egy átmeneti dolog. Az emberek érdeklődése is elfordult, annyi mindennel foglalkoznak ebben a változó országban-rendszerben, amit egyébként meg is értek. Lehet, „szentségtörés” amit mondok, de azt hiszem ma a színészeket is úgy kellene képezni, hogy legyen még valami mesterség a kezükben, ami biztosítja a megélhetésüket, ha esetleg nem sikerülne a pályájuk. Európában, Amerikában bevált módszer, hogy a diák egyetemen „felveheti” a drámai tagozatot is, aztán majd meglátja, jó-e neki ez, vagy sem. A hatvanas években természetes volt, hogy mindannyiunknak van színházi szerződése, a magyar filmeket milliók nézték, s ha egy film főszerepét eljátszottad már az egész ország ismert. Ma? Tízezren, ha néznek magyar filmet, s alig vannak magyar filmek. Ez egy ilyen helyzet.

- Optimista vagy?

- Hát... sok optimizmusra nincs ok, de azért én mégis az vagyok. Döntő változás történt bennem, amikor nyugdíjas lettem. Addig is szerettem intézni az életemet, de hajlamosabb voltam tragikusabban venni a dolgokat. De azóta - hiszen előlről már nem kezdhetem - hogy engedhetném meg magamnak azt, hogy elkeseredjek, hogy ne csináljak semmit, hát hogyan? Mit tudom én, mennyi van még?! Egy percet se vesztegethetek, nincs arra időm! Azóta nem vagyok hajlandó semmit szívra venni, mindenre találok megoldást, és jobban is mennek a dolgok. Ha az ember akarja, mindent elintézhet. Anyám volt csodálatos ebben. Nem ismert lehetetlent. Ha az ember veszi magának a fáradtságot, és nem engedi, hogy legyűriék a gondok, győzhet. Ha családi problémánk van összeülünk hárman a húgommal, öcsémmel, megtárgyaljuk és együtt intézkedünk.

- Ennyire összetartók vagytok?

- Anyánk ezt hagyta ránk.

- Ezzel a rendszerváltással annyiféle új „tudomány” ütötte fel a fejét. Nem próbáltál ki ezekből valamit?

- Nem. Olvastam agykontroll, könyveket, de semmiféle tanfolyamon, ilyen jellegűeken, nem vettem részt. Hit dolgában sem érdekel semmi, ami szélsőséges. Sose tudtam vegetáriánus lenni. Nagyon kevés húst eszem, disznót szinte alig, marhahúst nagyon ritkán, inkább csirkét, halat, de azt, hogy én soha ne egyek húst? Nem iszom, de hogy azt mondjam, hogy soha nem iszom meg egy pohár pezsgőt, azt nem... Délelőtt lehetőleg nem eszem sokat, mert ez tetszik nekem, van egy ilyen testkontroll, délelőtt sok folyadékot iszom, de kategorikusan, mindennapra vonatkozólag ezt sem tartom be, mert nem látom értelmét.

- S ami a vallást illeti?

- Vallásos vagyok. Minden színpadra lépés előtt keresztet vetek. De ritkán járok templomba. Semmit se tudok nagyon szélsőségesen és bigottan csinálni. Gyerekkoromban akartam utoljára hittérítő apáca lenni. Akkor hosszú ideig örültem vallásos voltam, rengeteg vallásos könyvet olvastam. Ma már a hitet nagyon belső dolognak tartom.

- A barátaid színészek?

- Általában művészek. Van egy iparművész barátnőm, egy-két kollégám, akikkel jóban vagyok... Tulajdonképpen egész életemet színészek között töltöttem, színészházakban, ez elég zárt társaság, hiszen tudod. Szeretek egyedül lenni. Annyi minden van, amit még tennem kellene. Olvasni, moziba alig jutok el, a tévében sem tudok mindent megnézni, ami érdekel - nincs rá időm. Nagyon fontosnak tartom, hogy a gyermekemnek minden nap meleg ételt főzzek, hogy tálaljak, hogy kiszolgáljam. Vendéglőre nincs pénzem, meg aztán befőzök, mélyhűtőbe télire elteszek, lekvárt főzök, uzsonnát készítek, szóval ezek is kitöltik a napjaimat, és én ehhez ragaszkodom.

Nem érzed úgy, hogy valamiről lemaradtál? Hogy valamit kihagytál az életedből?

- De igen. Sok nagy lusta év volt az életemben. Például nem tudok rendesen egy idegen nyelvet sem. Ezt halálos vétkeknek tartom. Franciául, angolul, németül tudok annyit, hogy turistaként elboldogulok, de ez távol áll az igazi, komoly tudástól. Aztán sok minden érdekelt volna még, de hát tulajdonképpen ezért is lettem színésznő, hogy minden lehessen.

- Mit gondolsz, van olyan, ami minden ember számára kötelező érvényű ebben az életben? S ha van, akkor mi az a törvény?

-A szeretet. Az, amitől te megértéssel közeledsz valaki felé. A gyűlöletre nem vagyok képes, nagyon jóban vagyok azokkal, akikkel együtt éltem, akár ők, akár én hagytam el őket. Azt mondják sok energia van abban, ha valakit gyűlölsz, de én nem bírom ezt. Látom mit tud rombolni, mennyi kárt tud tenni. Persze, tudom, hogy a pokolhoz vezető út is jó szándékkal van kikövezve, de azért mégiscsak a szeretet a legjobb dolog a világon.

Nászta Katalin